

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ НАКОПИЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РЕСУРСУ

У статті розглядаються теоретичні і практичні проблеми накопичення інвестиційного ресурсу та інвестування як один з аспектів планування економічної політики держави.

В статье рассматриваются теоретические и практические проблемы накопления инвестиционного ресурса и инвестирование как один из аспектов планирования экономической политики державы.

Theoretical and practical problems of accumulating investment resources as well as the investment as one of the aspects of planning the state economic policy have been considered in the article.

Постановка проблеми

У сучасних умовах у нашій державі поглиблюються процеси демократизації усього суспільного життя. У боротьбі між економічною конфронтацією та партнерством культура зовнішньоекономічної діяльності стоїть на боці партнерства, еволюційного розв'язання суперечностей, сприяючи збереженню економічного здобутку суспільства та його розвитку.

Розвиток підприємницької діяльності в основному залежить від типу і рівня культури рівномірного розподілення залучених коштів у суспільстві.

У теперішній час теоретико-практичні аспекти накопичення інвестиційних ресурсів на регіональному рівні розроблені недостатньо. Так, будь-яка методика має містити правовий аналіз, кількісний та якісний. Важливим є детальне вивчення даної проблеми та визначення оптимальної методики на даному етапі.

Головними завданнями даної статті є довести, що:

- внутрішні економічні фактори помітно впливають на організаційну структуру та функціональні завдання політики регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- важливим джерелом інвестицій у вітчизняну економіку є заощадження;
- у зв'язку з високим ступенем спрацювання основних фондів підприємств, а також гострим дефіцитом інвестиційних ресурсів, є необхідним докорінне реформування державної політики, націлене на інтенсифікацію внутрішніх інвестиційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Зовнішньоекономічна діяльність країни полягає у встановленні зовнішніх зв'язків держа-

ви з іншими країнами та міжнародними організаціями – партнерами міжнародної діяльності. Зовнішні зв'язки держави – це взаємообмін з країнами світу продуктами матеріального виробництва, послугами, інформацією на основі міжнародного поділу праці, а також співдружність політичних органів, направлена на ефективне рішення глобальних проблем людства, вирішення особистих проблем громадян.

Зовнішні зв'язки проявляються у видах зовнішньоекономічної діяльності, яку здійснюють суб'єкти цієї діяльності. Можливими видами зовнішньоекономічної діяльності є: експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили; залучення іноземних інвестицій; надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності, в тому числі: виробничих, транспортно-експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, експортних, посередницьких, брокерських, агентських, консигнаційних, управлінських, облікових, аудиторських, юридичних, туристських та інших, надання вищезазначених послуг іноземними суб'єктами господарської діяльності суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності України.

Розробці теоретичних і практичних аспектів проблем накопичення інвестиційного ресурсу та вдосконалення процесів інвестування проєктів присвячені роботи багатьох вчених-економістів: Пересади А. А., Майорової Т. В. [7], Куриленко Т. П. [5], Тарасенко Н. Б. [8] та інші. У їхніх роботах розглянуті проблеми фінансування інвестиційних проєктів, накопичення і розподілу інвестиційного ресурсу, подано методичний аспект оцінювання різних елементів вказаного процесу. А. А. Пересад, Т. В. Майорова та А. А. Ляхова [10] найбільшою проблемою інвестора в процесі форму-

вання інвестиційних ресурсів вважають визначення їх загального обсягу.

Метою статті є розкриття сутності інвестиційного процесу, як одного з способів розвитку та налагодження зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах розвитку держави.

Виклад основного матеріалу

Вибір джерел фінансування інвестиційних проектів визначається рядом факторів:

- масштабністю проекту (глобальний, великомасштабний, регіональний, галузевий, локальний) і обсягом необхідних фінансових ресурсів;
- наявністю і доступністю фінансових ресурсів;
- впливом обраного джерела фінансування інвестиційного проекту на фінансове становище підприємства.

Політика регулювання зовнішньоекономічної діяльності є складовою частиною внутрішньої і зовнішньої політики держави. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні спрямована на лібералізацію економічних відносин. Внутрішні економічні фактори помітно впливають на організаційну структуру та функціональні завдання політики регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Економічна інтеграція у останні десятиліття тісно пов'язана з політичними засадами глобального і регіонального процесів. Необхідно відзначити, що в Україні поступово формується прогресивна структура зайнятості, бо відбувається піднесення інвестиційної активності, хоча зміни, які проходять у галузевій структурі зайнятості, значною мірою не синхронізовані з інвестиційною активністю. Понад 50 % інвестицій спрямовується у базові галузі промисловості, що ще не сприяє переходу до інноваційної структури економіки.

У структурі прямих іноземних інвестицій за галузями переважають харчова промисловість та внутрішня торгівля. Іноземний інвестор віддає перевагу галузям із коротким терміном окупності. Однак, це працемісткі галузі, де створюються нові робочі місця, внаслідок чого зменшується національний обсяг безробіття.

Важливим джерелом інвестицій у вітчизняну економіку є заощадження. Саме приватні заощадження стають надійним джерелом інвестицій. Лише від емігрантів з Європи у тогорічний бюджет країни надійшло 20 % заощаджень.

Важливо, щоб інвестиції поєднувались з інноваціями. Часто іноземні інвестиції в українське виробництво носять товарний характер, тобто підприємства одержують кредит у вигляді

ді сировини, обладнання чи послуг. До того ж, товарні кредити надаються під мінімальні відсотки, що робить отримання таких коштів справді вигідним. Залучаючи інвестиції, необхідно піклуватися про інвестиційну безпеку держави.

Реалізація політики економічного зростання передбачає потребу підвищення конкурентоспроможності економіки внаслідок якісного оновлення діючих та створення нових робочих місць. Також для покращення інвестиційного клімату в країні політика у сфері інвестування повинна передбачати консолідацію інвестиційних ресурсів як із внутрішніх (національних), так і зовнішніх (іноземних) джерел. Для цього у держави є як важелі прямої дії у вигляді централізованих державних капітальних вкладень в об'єкти загальнодержавного значення та розвиток державного сектора економіки, так і засоби непрямого регулювання інвестиційного середовища за допомогою бюджетного та грошово-кредитного регулювання.

Важливе значення у формуванні ефективної інвестиційної політики відводиться інноваційній діяльності, яка полягає у створенні нових видів конкурентоспроможної продукції на основі новітніх технологій та характеризується, насамперед, результативністю вкладень у розвиток економіки, заміною застарілої техніки і технологій більш продуктивними, екологічно безпечними та безвідходними засобами виробництва. Економічні результати цієї діяльності полягають у економії матеріальних ресурсів, скороченні трудових витрат, зниженні шкідливих викидів у навколишнє середовище.

Інвестування інноваційної діяльності є частиною загального інвестиційного процесу, який повинен забезпечуватися декількома джерелами фінансування залежно від цільових завдань та призначення майбутнього винаходу. Фундаментальні наукові дослідження, як основа науково-технічного прогресу та інновацій, мають некомерційний характер, і тому головним джерелом їхнього фінансування повинні бути бюджетні асигнування. Фінансування наукових досліджень за пріоритетними напрямками повинно здійснюватися замовниками із залученням коштів загальнодержавного та регіональних бюджетів. Важливим напрямком діяльності держави є безпосередня участь центральних, регіональних та місцевих органів влади в регулюванні обсягів і використанні різних джерел інвестиційних ресурсів.

У процесі формування оптимальної структури інвестиційних ресурсів необхідно врахо-

увати як період вкладення коштів, так і період їх окупності. Відомо, що умови формування високих кінцевих результатів інвестиційної діяльності залежать від структури сформованих інвестиційних ресурсів.

Як свідчить світовий досвід, вдало вибрана структура джерел накопичення інвестиційних ресурсів надає можливість реалізувати інвестиційний проект в терміни, які задовольняють всі суб'єкти процесу.

Отже, у зв'язку з високим ступенем спрацювання основних фондів підприємств, а також гострим дефіцитом інвестиційних ресурсів, є необхідним докорінне реформування державної політики, націлене на інтенсифікацію внутрішніх інвестиційних процесів. Як зауважує Я. Лоскутова, основними напрямками інвестиційної політики мають бути такі аспекти:

- комплексна податкова реформа для створення максимальної прозорості і стабільної податкової політики;
- введення у податкову практику поняття інвестиційного кредиту;
- удосконалення амортизаційної політики;
- розвиток ринку капіталу;
- формування механізму довгострокового кредитування підприємств.

За оцінками іноземних спеціалістів, сьогодні нараховується близько 3000 вільних економічних зон, у яких створено майже 3 млн робочих місць.

Вільні економічні зони можна класифікувати наступним чином:

- вільні економічні зони, які виступають організаційною формою активізації експорту, залучення іноземних інвестицій;
- вільні економічні зони як форма регіональної політики для стимулювання соціально-економічного розвитку депресивних регіонів;
- вільні економічні зони, в яких поєднуються характеристики перших двох зон.

Згідно з рішеннями Кіотської конференції (1973), під вільною економічною зоною розуміють частину території країни, на якій товари розглядаються як об'єкти, що знаходяться за межами митної території, і не підлягають звичайному митному контролю та оподаткуванню.

Згідно із законодавством України, спеціальна (вільна) економічна зона визначається як частина території України, на якій створюється і діє спеціальний правовий режим економічної діяльності, порядок використання та дії законодавства України. Поняття вільної економічної зони (ВЕЗ) – правова категорія, що широко ви-

користується інститутами Міжнародної організації праці, Центром ООН щодо транснаціональних корпорацій, Всесвітньою асоціацією вільних економічних зон, документами Євро-союзу.

У світовій практиці ВЕЗ розглядаються за формами, які відображають їх специфічну модифікацію, своєрідність тієї чи іншої країни. Одна із перших сучасних спеціальних виробничих зон з'явилася у 1959 р. в Ірландії, в аеропорту «Шенон» на площі 15 га з метою створення 300 нових робочих місць. Через 15 років там нараховувалося вже 2300 робочих місць. Створена в Англії в 1982 р. зона в аеропорту «Дог Айленд» на площі 2000 га залучила більше 1 млрд фунтів стерлінгів і дозволила створити 2500 нових робочих місць. Із 1978 р. в Китаї почалося створення спільних підприємств за участю іноземного капіталу. III Пленум ЦК КПК прийняв рішення про створення ВЕЗ у 14 прибережних містах із населенням понад 20 млн. Ці ВЕЗ забезпечують сьогодні майже 2/3 зовнішнього товарообігу країни. До них надійшло іноземних інвестицій: за перші десять років – 22 млрд дол., 1997 р. – 11 млрд, 2000 р. – 29 млрд, 2004 р. – 110 млрд., 2007 р. – 170 млрд дол.

Повноваження, що були надані адміністраціям цих економічних зон:

- самостійність у розробці і затвердженні всіх інвестиційних проектів;
- широкі повноваження в регіональному аспекті управління;
- самостійність в регулюванні ставок орендної плати, плати за комунальні послуги, тарифів, бюджетних платежів місцевого рівня;
- повне розпорядження частиною виготовленої у ВЕЗ продукції;
- реєстрація підприємств із пільговим режимом діяльності;
- координація діяльності місцевих підрозділів центральних контролюючих органів.

При цьому держава залишається гарантом проведення експерименту у цілому, а також у пільговому проходженні інвестиційних проектів.

У США ВЕЗ розглядають як особливу позитивну силу в торговому і економічному розвитку. Особливість таких зон – жорстке правове регулювання як із центру (Вашингтон), так і в регіонах. «Силікон Веллі» – найбільша в США зона, яка дає 20 % світового виробництва засобів обчислювальної техніки і комп'ютерів. У ній зайнято 20 тис. чоловік. Найближчим часом у США планується створення до 1000 ВЕЗ,

обсяг інвестицій повинен досягти понад 3 млрд дол. Виникне майже 100 тис. робочих місць. Сьогодні у ВЕЗ США здійснюється наступна діяльність:

- складування, випробовування, ремонт та утилізація комплектуючих деталей електронних виробів;

- складування та переупаковка товарів на експорт в Канаду та Мексику;

- виробництво запасних частин для легкових та вантажних автомобілів вітчизняного та іноземного виробництва;

- виробництво коштовностей, музичних інструментів, іграшок, парфумів, комп'ютерів, оптичної техніки.

Американський досвід показує, що у ВЕЗ створюються умови для стимулювання виробництва суспільно необхідних товарів, виробництво яких відчуває дискомфорт у системі традиційних виробничих відносин. Досить ефективно ВЕЗ працюють у Сінгапурі, Південній Кореї, Малайзії, на Маврикії.

Але не скрізь спроби створити ВЕЗ були успішними. У Шрі Ланка, Гватемалі, Ліберії, Сенегалі тощо ВЕЗ постраждали від політичної нестабільності та громадських зворушень, від надзвичайно заплутаної, з точки зору інвесторів, системи пільг та стимулів.

У 1987–1988 рр. обговорювалося питання створення ВЕЗ у Виборзькій та Находкінській областях (Росія). В обох випадках мова йшла про невеликі прикордонні території. Але в 1989–1990 рр. без практичного досвіду почалося створення більш масштабних ВЕЗ: Зеленоград («Технополіс Зеленоград»), Калінінська обл. («Янтарь»), Єврейська Автономна обл. («Єва»), Кемеровська обл. («Садко»), Сахалінська обл. Зони створили, але очікувана економічна ефективність не була досягнута. Основна причина: на значній території Росії неможливо було встановити пільгове законодавство, особливо у сфері податків, оскільки це призвело б до різкого скорочення доходів державного бюджету.

Висновки

Отже, політика у сфері інвестування є складовою частиною планування економічної полі-

тики, яка проводиться державою, галузями, регіонами, підприємствами, шляхом встановлення масштабів і структури інвестицій, джерел формування, напрямків їх раціонального використання, відновлення технічної бази виробництва. А через залучення зарубіжних інвестицій планується вирішувати найпекучіші соціально-економічні проблеми країн із перехідною економікою і, зокрема, безробіття.

БІБЛЮГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Гаврилюк, О. Методи регулювання діяльності іноземних інвестицій у країнах реципієнтах [Текст] / О. Гаврилюк // Економіка України. – 2007. – № 3. – С. 79.
2. Державне регулювання інвестиційної діяльності [Текст] // Фінанси України. – 2004. – № 10. – С. 123.
3. Завідовський, В. П. Історичний аспект інвестиційного процесу [Текст] / В. П. Завідовський // Економіка: проблеми теорії та практики. – Вип. 170. – С. 171.
4. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» [Текст], 2006.
5. Куриленко, Т. П. Проектне фінансування [Текст]: підручник / Т. П. Куриленко. – К.: Кондор, 2006. – 208 с.
6. Концепція функціонування та розвитку фондового ринку України [Текст], 2005.
7. Пересада, А. А. Управління банківськими інвестиціями [Текст]: монографія / А. А. Пересада, Т. В. Майорова. – К.: КНЕУ, 2005.
8. Тарасенко, Н. Б. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства [Текст]: навч. посібник / Н. Б. Тарасенко. – К.: Алеута, 2003.
9. Чухно, А. А. Цивілізаційний і формаційний підходи та їх роль в економічній теорії та суспільній практиці [Текст] / А. А. Чухно // Економіка України. – 2001. – № 6. – С. 39-47.
10. Пересада, А. А. Проектне фінансування [Текст]: підручник / А. А. Пересада, Т. В. Майорова, О. О. Ляхова. – К.: КНЕУ, 2005.
11. Gershuny, J. The new service economy: the transformation of employment in industrial societies [Текст] / J. Gershuny, I. Miles. – London: Frances Pinter, 2003.

Надійшла до редколегії 26.06.2008.